

תשובה לתשובה

א. מה שטוען כנגדי בהסתמכות על התוס' שבועות כ"ו ד"ה גמר, הרואה יראה שכל דברי לקוחים מהתוס' שם, שהרי ז"ל "דאזלינן בתר דברים שבלב, כשאין הפה מכחיש". וכל דברי התוס' שם בא"ד סובבים בנידון זה, כשלושנו סתום להתפרש עפ"י"מ שבלב, אבל לבטל ולהכחיש מה שאמר בפיו מכל וכל, ודאי שאין כל דיון שזה א"א.

ולקמן בגמרא שם כ"ט. "ודלמא האי גברא צפורה רבא חזי וכו'". הרי שכל הדיון הוא אם אפשר לתת בלבו פירושים כרצונו נגד משמעות הלשון הפשוטה, אבל לסתור דבריו ולבטלם, סתם לא נשמע כזאת. וכן הא דמשביעים אותו על דעתנו מצד חשש "קניא דרבא", הרי שאילולי חשש זה אלא מצד שמבטל בלבו השבועה לית דין ולית דיין שאינו כלום. ומה שהבאתי לנידון מהא דשבועת הדיינים, היינו שמשם חזינן שכיון שמצד הדין מוטלת עליו השבועה ע"י ביה"ד, הם הם הבעלים להטיל עליו שיטען עפ"י דעתם ואין רשות בידו לחשוב נגד מה שהם מפרשים, וה"נ ני"ד אם מצד ד"ד יש להם רשות להטיל עליו בירור רק ע"י שבועה, מתוך ההנחה שחומר השבועה יטיל עליו חובת דקדוק יתירה, אין הכח בידו לתת פירושים בניגוד לדעתם, כי הם הבעלים על מתן הפירוש לשבועה ולא הוא.

ב. בנוגע להבנת האחיעזר כונת הנוב"י, אמנם צודק הרהמ"ח שליט"א כי לא עלי תלונתו, וכבר הדגשתי זאת בדברי. ברם מה שמנסה לתרץ האחיעזר אינו מספיק: טענתי היא שחתימה נחשבת כאומר הן, ואם כתיבה נחשבת כדיבור, ה"ז כמוציא שבועה מפיו. וזאת הוכחתי מתשוב' הנוב"י סי' ס"ו, שלמרות שהמדובר שם רק בחתימת ידם לא דן לבטל כח שבועה מזה מצד טענה זו, שחתימה אינה כלום בשבועה אפילו להני דסברי דמהני שבועה בכתב.

וההוכחה משטר שכתבתי היינו, שרואים שכל הדיון הוא אם יש בזה הגדר, מפיהם — ולא מפי כתבם' אבל שזה, כתבם' בזה לכו"ע הוי, אעפ"י שאין כאן אלא חתימה בעלמא. ודבר שפתים אך למחסור.